

## Μνήμων

Τόμ. 31 (2010)



### Χρονικό της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού

*Mnimon Mnimon*

doi: [10.12681/mnimon.39](https://doi.org/10.12681/mnimon.39)

#### Βιβλιογραφική αναφορά:

Mnimon, M. (2012). Χρονικό της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού. *Μνήμων*, 31, 335–344. <https://doi.org/10.12681/mnimon.39>

# ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ 2010-2011

*Πρόεδρος:* Βαγγέλης Καραμανωλάκης, *Αντιπρόεδρος:* Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης, *Γραμματέας:* Ίκαρος Μαντούβαλος, *Ταμίας:* Σοφία Ματθαίου, *Μέλος:* Αγγελική Χριστοδούλου

ΕΞΕΛΕΓΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Κώστας Λάμπας, Γιάννης Κόκκωνας, Έλλη Δρούλια

## Α΄ Συναντήσεις-συζητήσεις

Στα γραφεία της ΕΜΝΕ (Ζωσίμου 11) έγιναν από τον Ιανουάριο έως τον Νοέμβριο του 2010 (Τετάρτες) οι ακόλουθες συναντήσεις:

- 13.1.2010 Γιάννης Γκλαβίνας, *Οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί στην Ελλάδα (1912-1923): Αντιλήψεις και πρακτικές της ελληνικής διοίκησης.*  
Συζητητές: Νίκος Ανδριώτης, Κωστής Τσιτσελίκης
- 27.1.2010 Μάνος Αυγερίδης, *Το Αγροτικό Κόμμα Ελλάδας στην τροχιά του ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος (1941-1961).*  
Συζητητές: Ιωάννα Παπαθανασίου, Πολυμέρης Βόγλης
- 10.2.2010 Αθηνά Ζηζοπούλου, *Τυπογράφοι της Αθήνας: μια επαγγελματική ομάδα με έντονη συνδικαλιστική δράση.*  
Συζητητής: Χρήστος Λούκος
- 24.2.2010 Γιάννης Καραχρήστος, *Πρακτικές ονοματοδοσίας στην Άνω Σύρο, 1720-1800. Μία κοινότητα μεταξύ Δύσης και Ανατολής.*  
Συζητητές: Μιχάλης Βαρλάς, Αικατερίνη Πολυμέρου-Καμηλάκη
- 10.3.2010 Λένα Κορμά, *Μικρασιάτες πρόσφυγες στη Γαλλία. Ζητήματα μεθοδολογίας, αρχεία, προβληματισμοί.*  
Συζητήτρια: Ιωάννα Πετροπούλου
- 14.4.2010 Παναγιώτης Γρηγορίου, *Οι προσωπικές γραφές του Μικρασιατικού*

*Πολέμοι και οι Αδελφές του Στρατιώτου. Ανθρωπολογικές και ιστοριογραφικές προσεγγίσεις.*

Συζητητές: Τάσος Σακελλαρόπουλος, Μαρία Σπηλιωτοπούλου

28.4.2010 Ελένη Μπενέκη, *Εφοπλισμός και κοινωνική ηγεμονία. Οι Εμπειρικοί από την Άνδρο, μέσα 19ου-20ου αιώνα.*

Συζητήτριες: Τζελίνα Χαρλαύτη, Μαρία-Χριστίνα Χατζηϊωάννου

12.5.2010 Ευγενία Παλιεράκη, *Αριστερά και ένοπλος αγώνας στη Χιλή της δεκαετίας του 1960.*

Συζητητές: Μαρία Δαμηλάκου, Κωστής Καρπόζηλος

26.5.2010 Θωδωρής Κουτσογιάννης, *Οι εικαστικές τέχνες στα Επτάνησα στις αρχές του 19ου αιώνα και η εισαγωγή του Νεοκλασικισμού στη νεοελληνική τέχνη.*

Συζητητής: Δημήτρης Παυλόπουλος

9.6.2010 Αγγελική Κουφού, *Το αθηναϊκό τραγούδι στην Αθήνα του Μεσοπολέμου. Η περίπτωση του Κλέωνα Τριανταφύλλου-Αττίκ.*

Συζητητές: Χρήστος Λούκος, Μανώλης Σειραγάκης

13.10.2010 Αλέξης Πολίτης, *Αναζητώντας το αναγνωστικό κοινό στα χρόνια του Μεσοπολέμου. Β' Η Μικρούλα του Τυμφορηστού, η «Μικρά σειρά» των εκδόσεων Ζηκάκης, κ.ά.*

Συζητητές: Δημήτρης Κυρτάτας, Βάσιας Τσοκόπουλος

10.11.2010 Εύη Καπώλη, *Εσωτερικοί μετανάστες στις γειτονιές της μεταπολεμικής Αθήνας (1949-1967).*

Συζητήτρια: Ελένη Καλαφάτη

24.11.2010 Σοφία Ματθαίου, *Η Κλασική Φιλολογία στην Ελλάδα του 19ου αιώνα. Μία επιστήμη στην υπηρέστια του εθνικού κράτους.*

Συζητητές: Βαγγέλης Καραμανωλάκης, Γιώργος Χριστοδούλου

#### ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΝ-ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΝ 2009-2010:

Κατερίνα Δέδε, Ίκαρος Μαντούβαλος, Έλλη Δρούλια, Βαγγέλης Καραμανωλάκης, Σοφία Ματθαίου, Κώστας Μέκκας, Τάσος Σακελλαρόπουλος, Αγγελική Χριστοδούλου, Ελένη Κυραμαργιού

#### Β' Βιβλιοθήκη ΕΜΝΕ-Μνήμων 2010-2011

Η συλλογή της βιβλιοθήκης της ΕΜΝΕ εμπλουτίστηκε την περίοδο Μάρτιος 2010-Φεβρουάριος 2011 με 50 τίτλους βιβλίων και φυλλαδίων-ανατύπων και

1 νέο τίτλο περιοδικού, το οποίο είναι: *Μουσικός Έλληνομνήμων*, έκδοση του Εργαστηρίου Ελληνικής Μουσικής του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου. Η συνολική συλλογή ανέρχεται σε 2.885 τίτλους. Η συλλογή των serials, η οποία περιλαμβάνει τίτλους περιοδικών, εφημερίδων και βιβλιογραφικών σειρών διαφόρων οργανισμών, ανέρχεται σε 157 τίτλους.

Η αναζήτηση της συλλογής της βιβλιοθήκης γίνεται από την Αργώ: *Περιβάλλον Πρόσβασης Πηγών Πληροφόρησης* του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών και ειδικότερα στη βάση *Βιβλιοθήκες Ανθρωπιστικών Επιστημών στην Ελλάδα*, στην διαδικτυακή διεύθυνση <http://argo.ekt.gr>. Στο ίδιο περιβάλλον πρόσβασης περιλαμβάνεται και η συλλογή των περιοδικών της βιβλιοθήκης της EMNE στη βάση *Συλλογές περιοδικών*.

ΕΛΕΝΗ ΜΟΛΦΕΣΗ

### Γ' Εκδόσεις

Το 2010 εκδόθηκαν τα βιβλία *Θέματα και τάσεις της σύγχρονης Λατινοαμερικανικής Ιστοριογραφίας* και *Η εφημερίδα Χρόνος του Ιωάννη Φιλήμονα*, τα οποία και παρουσιάστηκαν στα γραφεία της EMNE στις 20 Μαρτίου 2011 από τον Χρήστο Λούκο και την Τόνια Κιουσοπούλου, αντίστοιχα.

*Θέματα και τάσεις της σύγχρονης Λατινοαμερικανικής Ιστοριογραφίας*, Κείμενα: R. Fradkin - J. Gelman, M. Ternavasio, B. Weinstein, P. Drinot, J. Suriano, E. Guerra Manzo, M. Plotkin, J. Love, A. Karcia, Εισαγωγή-Επιμέλεια-Μετάφραση: Μαρία Δαμηλάκου, Θεωρία και Μελέτες Ιστορίας, αρ. 21, EMNE - *Μνήμων*, Αθήνα 2010, 440 σ.

Η Μαρία Δαμηλάκου επιδίωξε στην επιλογή των εννέα κειμένων που περιλαμβάνονται στον τόμο αφ' ενός να εκπροσωπηθούν όσο το δυνατόν περισσότερες σύγχρονες ιστοριογραφικές τάσεις (από λατινοαμερικανούς ιστορικούς, από ιστορικούς στις ΗΠΑ και την Ευρώπη), και αφ' ετέρου με μια συλλογή άρθρων να προβληθούν καίρια («κομβικά») τα ονομάζει γεγονότα της λατινοαμερικανικής ιστορίας, τα οποία παρά τη μοναδικότητά τους, λειτουργούν «παραδειγματικά» και φωτίζουν ευρύτερα φαινόμενα. Έτσι, θίγονται, με τα εν λόγω άρθρα, θέματα όπως:

– Πώς διαμορφώθηκαν οι αγροτικές δομές, κυρίως στο δεύτερο μισό του 18ου αιώνα, οι οποίες χαρακτηρίζονταν από τη συνύπαρξη της μικρής ιδιοκτησίας με τη σταδιακή συγκέντρωση της γης σε λίγους, φαινόμενο που, παρά τις προσδοκίες μερικών επαναστατών, ενισχύθηκε με την ανεξαρτησία. Με την υπέρσχυση του αγροτικού-εξαγωγικού μοντέλου, η τάση αυτή επικράτησε και αποτέλεσε δομικό χαρακτηριστικό των χωρών της Λατινικής Αμερικής.

Θέματα και τάσεις  
της σύγχρονης  
Λατινοαμερικάνικης  
Ιστοριογραφίας



ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΕΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ 21  
Ε.Μ.Ν.Ε. ΜΝΗΜΩΝ 2010

– Πώς αντιμετωπίστηκε το πρόβλημα της πολιτικής νομιμότητας στις επαναστατημένες περιοχές μετά το 1808: Αναδεικνύονται οι πολλαπλές επιλογές οι οποίες άνοιξαν στο διάστημα που υπήρξε κενό εξουσίας στον ισπανικό θρόνο και οι οποίες οδήγησαν τον ισπανοαμερικανικό κόσμο σε διχασμό ανάμεσα σε «πιστές» στο νέο ισπανικό έθνος κτήσεις και σε επαναστατημένες πρώην αποικίες. Προβάλλεται ιδιαίτερα η αμφισβήτηση από τη σύγχρονη ιστοριογραφία της κυρίαρχης ως τώρα άποψης για τη μακρόχρονη προετοιμασία της Επανάστασης, ενώ δίνεται έμφαση στην πολιτική συγκυρία.

– Διαμόρφωση τοπικιστικών και εθνικών ιδεολογιών: Στο Σαο Πάολο της Βραζιλίας καταβλήθηκε προσπάθεια, από τις κυρίαρχες κοινωνικές ομάδες,

πολιτισμικής («λεύκανσης») της τοπικής κοινωνίας, διαδικασία που μετέτρεψε τη συγκεκριμένη πόλη σε ανώτερο «άλλο» σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα. Αντίθετα, στο Περού, στα νεότερα χρόνια, επιχειρήθηκε μια άλλη διεκδίκηση της πολιτισμικής παράδοσης που βασίστηκε σε διαφορετικές αναπαραστάσεις, δυναμικές αλλά και ανώδυνες, του ιθαγενικού στοιχείου.

– Η είσοδος των μαζών στη λατινοαμερικανική πολιτική. Η αντιμετώπιση του κοινωνικού ζητήματος (τέλη 19ου-αρχές 20ού αι.) επιχειρήθηκε:

α) *Με κοινωνικές μεταρρυθμίσεις:* Η πιο χαρακτηριστική περίπτωση είναι αυτή του ριζοσπάστη προέδρου της Αργεντινής Hipólito Yrigoyen, ο οποίος επέκτεινε την κοινωνική έννοια του πολίτη προβαίνοντας σε άνοιγμα προς τους πολυπληθείς ξένους μετανάστες, και επιχειρώντας ταυτόχρονα τον περιορισμό της οικονομικής ολιγαρχίας.

β) *Με επανάσταση:* Το σπουδαιότερο εδώ παράδειγμα είναι η μεγάλη επανάσταση στο Μεξικό που άρχισε το 1910 και για την οποία υπήρξαν διαφορετικές ερμηνείες, ιδιαίτερα σχετικά με το ρόλο του λαϊκού παράγοντα σ' αυτή, για το αν το σύνταγμα του 1917 κατοχύρωσε τους στόχους των επαναστατών και σε ποίο βαθμό το επίσημο, το «θεσμικό», κόμμα που κυβέρνησε τη χώρα τα επόμενα 50 χρόνια θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι ενσαρκώνει αυτούς τους στόχους.

– Αναζήτηση νέων δρόμων για το ξεπέρασμα των αδιεξόδων:

α) *Με την λαϊκιστική πολιτική,* που εφάρμοσαν κυρίως ο Juan Domingo Perón στην Αργεντινή και ο Getulio Vargas στη Βραζιλία: πώς προσπάθησαν να

δώσουν λύση στα κοινωνικά ζητήματα εφαρμόζοντας, με ιδιομορφίες λατινοαμερικανικές, γνωστές από τα ευρωπαϊκά παραδείγματα μορφές πατερναλισμού, εθνικισμού, αυταρχισμού, κορπορατισμού κλπ. Ενδιαφέρουσα είναι η διερεύνηση των παραγόντων που στήριξαν αυτά τα καθεστώτα: πέρα από κοινωνικούς παράγοντες, όπως η εσωτερική μετανάστευση φτωχών αγροτών προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, πολύ σημαντική υπήρξε η δημόσια σκηνοθεσία αυτών των καθεστώτων και η προβολή της εικόνας του χαρισματικού ηγέτη.

β) *Με την αναζήτηση της απεξάρτησης από την οικονομία των εξαγωγών και την προώθηση μιας εθνικής εκβιομηχάνισης.* Το αίτημα αυτό θεωρητικοποιήθηκε στη δεκαετία του 1950 από τους οπαδούς του οικονομικού στραουκτουραλισμού: ενθάρρυνση της εκβιομηχάνισης με άνοιγμα στις ξένες εταιρείες, ώστε να πάψει η Λατινική Αμερική να είναι στην περιφέρεια του οικονομικού συστήματος, προστατευτισμός και αναζήτηση μιας «ανεξάρτητης» οικονομικής ανάπτυξης. Το μοντέλο αυτό που εγκαταλείφθηκε κατά τις δεκαετίες του 1980 και 1990, με καταστροφικές συνέπειες για πολλές χώρες της Λατινικής Αμερικής, μπορεί, προσαρμοσμένο στις σύγχρονες συνθήκες, να γίνει πάλι επίκαιρο.

γ) *Με την επαναστατική οδό, που πέτυχε και σταθεροποιήθηκε μόνο σε μια χώρα, την Κούβα.* Στο τελευταίο άρθρο του τόμου εξετάζεται η υποδοχή και ερμηνεία, από συγχρόνους και μεταγενεστέρους, του καθεστώτος που εγκαθίδρυσε ο Κάστρο: Η αντιιμπεριαλιστική οπτική επηρέασε στην αρχή μια θετική αποτίμηση. Σταδιακά, ωστόσο, ακόμη και από κύκλους της αριστεράς άρχισε μια αμφισβήτηση της ιδιαιτερότητας του κουβανέζικου μοντέλου, που κατηγορήθηκε μεταξύ άλλων για σοβιετοποίηση. Τελευταία, όμως, προβάλλεται από μερικούς ως εναλλακτική προοπτική στην παγκοσμιοποίηση.

Η Μαρία Δαμηλάκου, στην ευρεία και τεκμηριωμένη Εισαγωγή της, εκτός από την ένταξη των βασικών θέσεων των δημοσιευμένων άρθρων, που τόσο εύστοχα μετέφρασε, σε ένα ιστοριογραφικό πλαίσιο, όπου παρατίθεται και ο αντίλογος, τονίζει, και είναι εμφανές στον αναγνώστη, ότι πολλά από τα θέματα των άρθρων εκκινούν από προβλήματα του παρόντος. Η αναζήτηση στο παρελθόν συνεχειών ή ρήξεων επιχειρείται σε μια προσπάθεια να κατανοηθούν καλύτερα τόσο ιστορικά «βιώματα» που λειτουργούν ως βαρίδια στις λατινοαμερικανικές κοινωνίες όσο και άλλα φαινόμενα που μπορούν να ερμηνευθούν ως νέες αφετηρίες.

Σε αυτές τις αναζητήσεις εντάσσεται και η συμβολή που η ίδια η Μαρία Δαμηλάκου επιχειρεί, στο πρώτο μέρος της Εισαγωγής της, για τη μεταβαλλόμενη ιδέα της Λατινικής Αμερικής. Πώς δηλαδή διαμορφώθηκε αυτή η λατινοαμερικανικότητα στη διαδρομή του χρόνου. Πώς από την ομογενοποίηση της ισπανικής κατάκτησης ή τις εθνικιστικές ιδεολογίες των επί μέρους κρατών σήμερα προβάλλεται το ιδεολόγημα της πολιτισμικής, πολιτικής και οικονομι-

κής ενότητας της Λατινικής Αμερικής, ένας από τους άξονες της οποίου είναι ο αυτοχθονισμός.

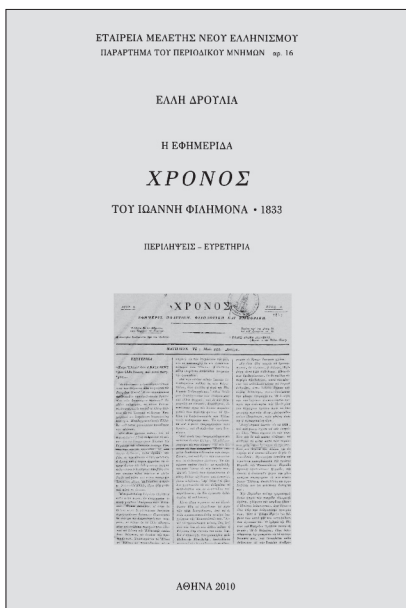
Ένας πλούσιος από κάθε άποψη τόμος που θα προκαλέσει την προσοχή όχι μόνον των ειδικών, αλλά και όσων παρακολουθούν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τα όσα συμβαίνουν στις χώρες της Λατινικής Αμερικής, όπου φαίνεται να δοκιμάζονται νέες μορφές κοινωνικής και οικονομικής οργάνωσης, κρατικής πολιτικής και κοινωνικών σχέσεων. Είναι ίσως πρόωρο να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα για τη δυναμική και τα όρια αυτών των εγχειρημάτων, ένα ωστόσο είναι βέβαιο, ότι στην ιστορία των λαών αυτών φαίνεται ότι δίνεται μια ξεχωριστή πλέον ευκαιρία να εκμεταλλευτούν, με μια σχετικά μεγαλύτερη αυτονομία, τον πλούτο τους και να οργανώσουν τις κοινωνίες τους χωρίς τους μέγιστους καταναγκασμούς που επέβαλαν ευρωπαϊκές ιμπεριαλιστικές δυνάμεις και οι Ηνωμένες Πολιτείες.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΟΥΚΟΣ

Έλλη Δρούλια, *Η εφημερίδα Χρόνος του Ιωάννη Φιλήμονα, 1833, Περιλήψεις - Ενυρετήρια*, Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού, Παράρτημα του περιοδικού *Μνήμων*, αρ. 16, Αθήνα 2010, 255 σ.

Το 1979 μια ομάδα φοιτητριών από τη Φιλοσοφική Σχολή της Αθήνας είχαμε αρχίσει να μετέχουμε συστηματικά και όσο μπορούσαμε πιο ενεργά στις δραστηριότητες του Μνήμονα. Είχαμε φθάσει ως το υπόγειο της οδού Ισαύρων ωθούμενες από το ειδικότερο ενδιαφέρον που η καθεμιά είχε για την ιστορία. Η ιστορία για μας δεν ήταν η γνώση μόνον του παρελθόντος: συγχρόνως, τη χρειαζόμαστε, λιγότερο ή περισσότερο συνειδητά, και ως μια διαδικασία κατανόησης του παρόντος. Ο Μνήμονας αποδείχθηκε το κατάλληλο σχολείο. Μάλλον δεν εξιδανικεύω εκ των υστέρων τα πράγματα, αν πω ότι πρώτιστο μέλημά μας ήταν η μαθητεία και αποκλειστική έγνοια μας να υπηρετήσουμε μια συλλογική πορεία που από άλλες αφητηρίες είχαμε μάθει να θεωρούμε αξία καθεαυτήν.

Μέσα στις συνθήκες αυτές, τέσσερεις από εκείνην τη φουρνιά δεχθήκαμε την πρόταση του Χ. Λούκου να αναλάβουμε την αποδελτίωση τεσσάρων εφημερίδων της Αντιβασιλείας: *Ήλιος, Εποχή, Χρόνος και Τριπτόλεμος*. Το σχέδιο του Λούκου ήταν πειστικό. Οι εφημερίδες αποτελούσαν μιαν ανερεύνητη πηγή πληροφοριών για τη μελέτη της νεοελληνικής κοινωνίας, ήταν δυσπρόσιτες και ο όγκος του υλικού που περιέχουν ήταν και είναι βασικά εμπόδια στην αξιοποίησή τους από την έρευνα. Η αποδελτίωσή τους θα κατέληγε στην έκδοση των περιλήψεων και των ευρετηρίων σε αυτοτελή για την κάθε εφημερίδα τόμο με την αντίστοιχη εισαγωγή, διευκολύνοντας τους ενδιαφερόμενους ιστορικούς.



Έτσι ξεκίνησε η αποδελτίωση των εφημερίδων της Αντιβασιλείας με την αμέριστη υποστήριξη, τη διαρκή ενθάρρυνση και την υπομονετική καθοδήγηση του Χρήστου Λούκου, αλλά και του Κώστα Λάππα, του Τριαντάφυλλου Σκλαβενίτη και του Αλέξη Πολίτη. Ήταν ένα άτυπο, αλλά ουσιαστικό εργαστήριο, όπου μαθαίναμε τα εργαλεία της δουλειάς του ιστορικού, μαθαίναμε να θέτουμε ερωτήματα και να αναζητούμε απαντήσεις, ερχόμαστε αντιμέτωποι με δυσκολίες και απογοητεύσεις που πάντα υπάρχουν μαζί με τη χαρά της δημιουργίας. Το 1986 εκδόθηκαν ο *Ήλιος* και η *Εποχή*. Σήμερα, έρχεται να προστεθεί και ο *Χρόνος* που αποδελτίωσε η Έλλη Δρούλια.

Η εφημερίδα *Χρόνος* υπήρξε βραχύβια. Εκδόθηκε την 1η Μαΐου 1833 από

τον Ιωάννη Φιλήμονα και κυκλοφόρησε έως την 14η Σεπτεμβρίου του ίδιου χρόνου. Το περιεχόμενό της αντανάκλασε τις απόψεις του ιδρυτή της που ήταν οπαδός του ρωσικού κόμματος. Η εφημερίδα δημοσίευε ειδήσεις εσωτερικές και εξωτερικές, αναφερόταν σε πράξεις της Διοίκησης και τις σχολίαζε, έκρινε αποφάσεις Δικαστηρίων και έκανε περιορισμένη μνεία των πολιτιστικών γεγονότων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα εκτενή άρθρα του εκδότη γύρω από τα μεγάλα ζητήματα της εποχής του: την αναδιάρθρωση του στρατού, τις σχέσεις με την Εκκλησία, τη μεταφορά της πρωτεύουσας, την ίδια τη λειτουργία του Τύπου.

Ο Ιωάννης Φιλήμων ήταν, όπως μας δείχνει η Έλλη Δρούλια στην εκτενή εισαγωγή της, ένας πολυπράγμων άνθρωπος και σημαντικός παράγοντας στην πολιτική ζωή του τόπου ήδη από τα χρόνια της Επανάστασης, χωρίς ποτέ ο ίδιος να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο. Έλαβε μέρος σε στρατιωτικές επιχειρήσεις και λόγω της παιδείας του έπαιρνε τη θέση γραμματέως δίπλα σε πολιτικά πρόσωπα, όπως ήταν ο Δ. Υψηλάντης. Χρημάτισε επίσης γραμματικός του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη και συνδέθηκε φιλικά με τον Κολοκοτρώνη. Μετά το 1830 συντάχθηκε πολιτικά με τον Καποδίστρια, του οποίου το έργο υπερασπίστηκε μέσα από τις εφημερίδες του, τον *Χρόνο* καταρχήν και τον κατά πολύ μακροβιότερο *Αιώνα* στη συνέχεια. Αν χρειάζεται να δώσουμε επιγραμματικά το στίγμα του, θα λέγαμε ότι μέσα από τις σελίδες της εφημερίδας του στήριζε και συμβούλευε τον Όθωνα, αντιμαχόταν την Αντιβασιλεία, υπερασπιζόταν τους κρατικούς θεσμούς και έκανε προτάσεις για την αποτελεσματικότερη λειτουργία



τους. Η ανάγνωση των περιλήψεων που με σαφήνεια έδωσε η Δρούλια καθιστά σαφές ότι ο Ιωάννης Φιλήμων είχε συνειδητά επιλέξει να συμβάλει με κάθε μέσον στη συγκρότηση του νεοελληνικού κράτους, γεγονός που επιβεβαιώνεται τόσο από την απόφασή του να εκδώσει μια ακόμη εφημερίδα το 1838, όσο και από το συγγραφικό του έργο. Στην προοπτική αυτή δεν είναι τυχαίο ότι συνέγραψε το *Δοκίμιον ιστορικών περί της Φιλικής Εταιρείας* και αργότερα το *Δοκίμιον περί της Ελληνικής Επανάστασεως*.

Σταματώ εδώ την παρουσίαση του Φιλήμονα. Άλλωστε, όπως αναφέρθηκε, το πρόσωπο και το έργο του, τον Φιλήμονα ως διανοούμενο των μετεπαναστατικών χρόνων, περιγράφει με γνώση και μέθοδο η εισαγωγή του τόμου.

Το δικό μου καθήκον είναι να μιλήσω για τη σημασία της έκδοσης, μολοντί όλοι οι παρόντες θα συμφωνήσουμε ότι είναι αυτονόητη για τη μελέτη του Τύπου, των διαφορετικών απόψεων ως προς τον χαρακτήρα του νεότευκτου κράτους, των προσώπων και της διαδρομής τους.

Υποθέτω όμως ότι όλοι θεωρούμε αυτονόητη τη σημασία της έκδοσης αυτής και για έναν πρόσθετο λόγο. Γιατί είναι μια πράξη αντίστασης στα σημεία των καιρών. Σε μια εποχή, όπου τα πάντα είναι αναρτημένα στο διαδίκτυο και αρκεί πολλές φορές το πάτημα ενός πλήκτρου στον υπολογιστή για να έλθουν μπροστά στα μάτια μας κείμενα δυσπρόσιτα ή ξεχασμένα, η επιμονή της Έλλης Δρούλια να ολοκληρώσει την αποδελτίωση της εφημερίδας και η απόφαση της Ε.Μ.Ν.Ε. να την εκδώσει ανταποκρίνεται στην ανάγκη του ιστορικού να έρχεται σε σωματική επαφή με το αντικείμενο της έρευνάς του και να επισκέπτεται συνεχώς τις πηγές του. Από αυτήν την άποψη το βιβλίο που συζητούμε συνιστά μια υπενθύμιση στη χειρωνακτική πλευρά της δουλειάς μας, μια πλευρά που την κάνει καλλίτερη και πάντως πιο ενδιαφέρουσα.

Η μακρόχρονη λοιπόν ενασχόληση της Έλλης Δρούλια με τον Χρόνο, όπως την καταγράφει στο επίμετρό της, είχε χωρίς αμφιβολία αίσιο τέλος και ευτυχές αποτέλεσμα. Για την Ελένη Φουρναράκη και για μένα έκλεισε τον κύκλο μιας συλλογικής προσπάθειας που άρχισε τριάντα χρόνια πριν. Και για να γίνει ένα λογοπαίγνιο με τον τίτλο αυτής της τρίτης εφημερίδας που δημοσιεύθηκε, «όλα είναι εδώ, δηλαδή στην υλικότητα του χρόνου», όπως είπε ένας σοφός.

TONIA ΚΙΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

## ΜΝΗΜΗ ΕΥΗΣ ΟΛΥΜΠΙΤΟΥ

Ο αναπάντεχος θάνατος της Εύης Ολυμπίτου, αγαπητής συναδέλφου και μέλους της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού, προκάλεσε βαθιά θλίψη σε όλους μας. Παραθέτουμε τα λόγια που είπε για την αξέχαστη φίλη μας στον Μνήμονα, εκ μέρους της Εταιρείας, η Σοφία Ματθαίου την Τετάρτη 25 Μαΐου 2011.

Όσοι για κάποιον λόγο δεν κατάφεραν να παραστούν στη συνάντηση της Τετάρτης 4 Μαΐου στον Μνήμονα συμμερίζονται αυτά τα περίεργα αισθήματα ενοχής που σχεδόν πάντα συνοδεύουν τον θάνατο ενός δικού μας. Την ημέρα εκείνη, τελευταία του κανονικού προγράμματος των συναντήσεων της Εταιρείας, μίλησε η φίλη μας, η Εύη Ολυμπίτου, για τη σπογγαλιεία στην Κάλυμνο, το αγαπημένο της θέμα. Επέλεξε μια ημερομηνία του Μαΐου, γιατί δεν ήταν έτοιμη, όπως έλεγε, θεωρώντας πως όλο και κάτι ακόμη θα έπρεπε να έχει ελέγξει στην έρευνά της, πριν μας μιλήσει. Και ήταν όχι απλώς έτοιμη, αλλά εξαιρετική. Επρόκειτο για μια από τις καλύτερες και πιο πλούσιες ανακοινώσεις που έχουν γίνει σε αυτόν τον χώρο. Από την εισήγησή της, η οποία δημοσιεύεται στον παρόντα τόμο του Μνήμονα, και από τη συζήτηση που ακολούθησε, δεν αναδείχθηκε μόνο η επίπονη και πολύχρονη έρευνα που είχε προηγηθεί αλλά και η σύνθετη μέθοδος της δουλειάς της: εκμεταλλευόταν τόσο τις μαρτυρίες των ζωντανών ανθρώπων, όσο και τις αρχαιικές πηγές. Γιατί η Εύη κατάφερε να συνδυάζει την εθνολογική έρευνα με την Ιστορία. Δεν έκρυβε ότι την ενθουσίαζε η επαφή με τους σύγχρονους ανθρώπους, αλλά δεν υποτιμούσε καθόλου την ιστορική προοπτική. Η μονογραφία της για τη σπογγαλιεία θα εκδοθεί με την επιμέλεια των φίλων της.

Η Εύη Ολυμπίτου γεννήθηκε το 1962, σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών όπου υποστήριξε τη διδακτορική της διατριβή, με θέμα την οργάνωση του χώρου στην Πάτμο (16ος-19ος αι.), μια μελέτη σφαιρική που επαινέθηκε ιδιαίτερα. Συνεργάστηκε με το Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών κατά το διάστημα 1994-2003 και από το 2003 ήταν επίκουρη καθηγήτρια Εθνολογίας στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο. Το 2003 συνυπέγραψε με την Κατερίνα Κορρέ-Ζωγράφου την έκδοση *Άνθρωποι και παραδοσιακά επαγγέλματα σε νησιά του Αιγαίου* (Αθήνα, Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού).

Τα ενδιαφέροντά της ωστόσο δεν περιορίζονταν στη μελέτη του υλικού πολιτισμού. Η ανάμειξή της στις δραστηριότητες των Αρχείων Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας, πέρα από την προσωπική εμπλοκή που είχε και πολιτικό χαρακτήρα, απέδωσε δύο επιστημονικούς καρπούς: τον κατάλογο του Αρχείου του Κεντρικού Συμβουλίου της ΕΠΙΟΝ σε συνεργασία με τον Δ. Δημητρόπουλο (*Αρχείο του Κεντρικού Συμβουλίου της ΕΠΙΟΝ: Συλλογή Αρχείων Σύγχρονης*

*Κοινωνικής Ιστορίας. Κατάλογοι και Ευρετήρια*, Αθήνα, ΙΑΕΝ, 2000), καθώς και την επιμέλεια του τόμου με κείμενα του Α. Μπριλλάκη σε συνεργασία με τον Η. Νικολακόπουλο (*Αντώνης Μπριλλάκης. Διαδρομές και αναζητήσεις της Αριστεράς μετά τον Εμφύλιο: Επιλογή κειμένων*, βιογραφικό σχέδιασμα, Αθήνα 2010).

Με συνείδηση ενεργού πολίτη και αστείρευτη ενεργητικότητα δινόταν με πάθος σε ό,τι πίστευε. Ήταν μέλος της Εταιρείας μας, των ΑΣΚΙ, της Ελληνικής Επιτροπής για τη διατήρηση της βιομηχανικής κληρονομιάς, με ουσιαστική συμμετοχή στο πανεπιστημιακό τμήμα που υπηρετούσε, αλλά και δραστήριο στέλεχος σε πολιτικές πρωτοβουλίες και αυτόνομες κινήσεις της Αριστεράς στο Χαλάνδρι όπου ζούσε. Λάτρευε εξίσου τα παλιά πράγματα και τα οράματα του μέλλοντος.

Δεκαπέντε ημέρες μετά από εκείνη την Τετάρτη, την προηγούμενη εβδομάδα, αντί να συγκεντρωθούμε και πάλι εδώ για την έναρξη του κύκλου συναντήσεων με αφορμή τα σαράντα χρόνια του Μνήμονα, βρεθήκαμε σε ένα νεκροταφείο, εμβρόντητοι και βουβοί, για να την αποχαιρετήσουμε, για να θρηνήσουμε την απώλεια ενός δικού μας ανθρώπου που δεν είχε προλάβει να συμπληρώσει ούτε τα 49 του χρόνια. Και ο αριθμός των παρισταμένων εκεί ήταν πολύ μεγαλύτερος από τους ακροατές εκείνης της Τετάρτης. Γιατί εκεί ήταν όλοι. Όλοι αυτοί που το τηλέφωνό τους ήταν καταγεγραμμένο στον τεράστιο κατάλογο του κινητού της το οποίο χτυπούσε εκνευριστικά συχνά. Γιατί με όλους είχε πάντα κάτι να συζητήσει: προσωπικό, πολιτικό, επιστημονικό. Αυτό ήταν η Εύη: ένας άνθρωπος που συνομιλούσε με τους άλλους ανθρώπους, που καλλιεργούσε μια βαθειά σχέση μαζί τους, με μια καρδιά που τους χωρούσε όλους. Γι' αυτό και μπορούσε να συγκεντρώσει στον ίδιο χώρο τους πιο ετερόκλητους ανθρώπους. Το είδαμε άλλωστε στην κηδεία της.

Η Εύη Ολυμπίτου άξιζε να ζήσει πολλά χρόνια ακόμα, όχι μόνο γιατί είχε να προσφέρει πολλά στην επιστήμη της και στη διδασκαλία —ήταν πολύ καλή δασκάλα—, αλλά και γιατί είχε πολλά ακόμα να προσφέρει στον εαυτό της και στους γύρω της, με τη ζωντανή παρουσία και τη θετική στάση της για τη ζωή. Γιατί, όσο παλιομοδίτικοι κι αν ακούγονται οι χαρακτηρισμοί αυτοί, πάνω απ' όλα ήταν ένας καλός και ηθικός άνθρωπος.

ΣΟΦΙΑ ΜΑΤΘΑΙΟΥ